

Natuurbouwproject Harmslootvallei in de Grafelijkheidsduinen van start

Op 2 augustus 1994 is de Stichting Het Noordhollands Landschap gestart met een groot natuurbouwproject in de Grafelijkheidsduinen. In de Harmslootvallei zullen humuslagen worden verwijderd, waarna planten en dieren die kenmerkend zijn voor natte duinvalleien zich weer kunnen vestigen. Na een periode met wat overlast voor wandelaars en fietsers in dit gebied zal de aanblik van de Grafelijkheidsduinen sterk veranderen.

In de Harmslootvallei kwam in het verleden een gevarieerde plantengroei voor die kenmerkend was voor natte duinvalleien. De flora van Den Helder uit 1901 vermeldt het voorkomen van onder andere Parnassia, Moeraswepenorthis, Vleeskleurige Orchis, Groenknolorchis, Slanke Duingentiaan en Moeraskartelblad. De stuk voor stuk zeldzame en beschermde plantesoorten konden zich handhaven ondanks dat de vallei in (extensief) agrarisch gebruik was. Wij moeten daarbij vooral denken aan gebruik als hooiland. Het gebied was vroeger zo nat dat men de vallei naar de binnenduinstrand toe ontwaterde door middel van de zo genaamde Harmsloot. In deze eeuw veranderde de situatie sterk. De waterwinning, die al vanaf de helft van de vorige eeuw plaatsvond, zorgde voor een steeds verdere verdroging van het gebied. De boeren kregen het hierdoor zo moeilijk dat werd besloten de Harmsloot aan de oostzijde af te sluiten. Omdat ook dit niet leidde tot de gewenste vernatting werd het agrarisch gebruik in de jaren veertig van deze eeuw gestaakt.

Ook de meeste natte duinvalleiplanten waren inmiddels verdwenen door de verdroging. Natuurbeschermers waren dan ook zeer verheugd toen het PWN in 1980 de waterwinning in het gebied staakte. De grondwaterstand steeg aanmerkelijk (de Helderse bevolking heeft dat goed kunnen merken aan het onderlopen van de Grafelijkheidsweg) maar toch kwamen de natte duinvalleiplanten niet terug. Dit komt omdat de humuslaag die zich in de droge periode heeft gevormd nu in de fluctuatiezone van het grondwater ligt. Hierdoor wordt de humus afgebroken en komen voedingsstoffen vrij. Als gevolg hiervan hebben vooral soorten als Riet, Duinriet en Grauwe Wilg zich sterk uitgebreid. Deze ontwikkeling werd overigens al door biologen voorspeld.

Een aantal vogels van natte valleien, waaronder de Bruine Kiekendief, vestigden zich aanvankelijk wel in het gebied. Later is de kiekendief weer verdwenen, mogelijk doordat het wilgenstruweel zich verder heeft uitgebreid. Waterral en Blauwborst broeden nog steeds in het terrein.

Natuurbouwproject

Door de sterke verdroging, gevolgd door een sterke vernatting is de vegetatie-ontwikkeling in de vallei onnatuurlijk. Als er niets gebeurt, zal

het wilgenstruweel zich verder uitbreiden. Er zullen dan weinig kenmerkende planten en dieren van natte duinvalleien voorkomen. Het Noordhollands Landschap heeft gekozen voor het herstel van vochtige en natte duinvalleimilieus door middel van het afgraven van de humuslagen. De stichting wordt hierbij gesteund door het beleid van Rijk en Provincie. Na de inrichting zal een vallei ontstaan waarvan het centrale deel een groot deel van het jaar onder water staat. Het deel waar de Harmsloot heeft gelegen, zal ook in de zomer altijd water bevatten. In de natte terreindelen kunnen plantesoorten als Oeverkruid en verschillende fonteinkruidsoorten zich vestigen. In de vochtige delen krijgen planten als Parnassia, Duizendguldenkruid en verschillende orchideeën weer een kans, evenals soorten van vochtige heide zoals Heidekartelblad. Langs de randen zullen ook Riet en Galigaan gaan groeien.

Voor de fauna ontstaan tevens goede vestigingsmogelijkheden. Riet- en moerasvogels als Waterral, Porseleinhoen, Blauwborst, Sprinkhaanrietzanger en Rietzanger zullen zich er thuisvoelen en mogelijk zal ook de Bruine Kiekendief terugkeren. In de trektijd zullen waarschijnlijk ook diverse steltlopers en eendesoorten het gebied tijdelijk als pleisterplaats kiezen. Permanent en tijdelijk waterhoudende gedeelten zijn van belang voor amfibieën en waterinsekten, zoals verschillende waterwantsen, waterkevers en de Rugstreeppad. Langs de Grafelijkheidsweg zal een deel van het wilgenstruweel niet worden weggehaald. Hier tussendoor zal het publiek een goed uitzicht krijgen over de vallei.

De uitvoering zal naar verwachting tot eind september duren. De vrijkomende grond zal in samenwerking met het Hoogheemraadschap worden verwerkt in een laag deel van de zeeduinen dat moet worden versterkt. Hierbij zal ernaar worden gestreefd het aanwezige reliëf zoveel mogelijk aan te houden en de eventueel aanwezige waardevolle plantengroei zoveel mogelijk te ontzien. De Grafelijkheidsweg zal niet worden afgesloten. Het publiek dient de komende maanden echter wel rekening te houden met het nodige werkverkeer op deze weg.

Natuurontwikkeling in rivierdalen Maas

Welke vorm geven wij aan de natuurontwikkeling in het Maasdal tussen Neer en Roermond en Oijen bij 's-Hertogenbosch? Om deze vraag te beantwoorden is een haalbaarheidsstudie uitgevoerd in het kader van de Nadere Uitwerking Brabant-Limburg (NUBL). De studie werd verricht in opdracht van de NUBL-stuurgroep. De NUBL is een van de projecten die voortvloeien uit de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening van het Rijk. Door een grotere inzet van overheidsinstrumenten en -budgetten en een betere coördinatie probeert men de kwaliteit van het milieu en van het ruimtegebruik aanzienlijk te verbeteren. Diverse beleidsnota's van Rijk en provincie spreken zich uit voor natuurontwikkeling in rivierda-

len. In de genoemde studie gaat veel aandacht uit naar de mogelijkheden voor natuurontwikkeling bij de winning van beton- en metselzand en klei. Het studierapport komt met ideeën om op nieuw zandige oevers, zandige nevengeulen en hoogwatergeulen te ontwikkelen, evenals door zand gekenmerkte steile oevers, beekmondingsgebieden en terrasranden.

Centraal thema en rode draad in alle voorstellen is 'Herstel van een Zandrivier'. Deze titel ontleent het onderzochte riviertraject aan het feit dat dit deel van het Maasdal zich kenmerkt door erosie en sedimentatie. Daarin onderscheidt het zich van de rest van het Maasdal.

De NUBL-stuurgroep wil nog niet direct definitieve conclusies verbinden aan het studierapport. Ze heeft de overheden die het NUBL-startconvenant ondertekenden, gevraagd om eerst hun reactie te geven. De convenantpartners dienen ook aan te geven hoe zij de conclusies en aanbevelingen van het rapport willen laten doorwerken in hun beleid.

Vervolgens moet worden bekeken, welke voorstellen zijn om te zetten in uitvoeringsplannen. Dat zal afhangen van de mate waarin de plannen passen in het totale ruimtelijke beleid en het ontgrondingsbeleid. Bovendien moet eventuele uitvoering gedetailleerd worden afgewogen tegen belangen van andere functies in het gebied.

'Herstel van een zandrivier Noordelijke Maasvallei'. Een ontwikkelingsvisie in het kader van 'Nadere Uitwerking Brabant - Limburg (NUBL). Hoofdrapport, maart 1994. 73 bladzijden, tabellen en figuren. Grontmij Advies & Techniek, Roermond.

'Verkenning van Natuurontwikkelingsopties Noorderlijke Maasvallei'. Een ontwikkelingsvisie in het kader van de Nadere Uitwerking Brabant - Limburg (NUBL). Achtergrondrapport fase 1, eindconcept februari 1994. 93 bladzijden, figuren en tabellen. Grontmij Advies & Techniek, Roermond.

Inrichtingsschetsen Deelgebieden Noordelijke Maasvallei. Een ontwikkelingsvisie in het kader van de Nadere Uitwerking Brabant - Limburg (NUBL). Achtergrondrapport fase 2, maart 1994. 43 bladzijden.

Nadere informatie over deze rapportage bij de bibliotheek van Provincie Limburg, 043 - 897 382 of bij het NUBL-projectbureau, 013 - 645 511 (drs T.J.D. Mulder) of 043 - 897 412.

Het rapport 'Ontwikkelingsvisie in het kader van de Nadere Uitwerking Brabant-Limburg (NUBL)' bestaat uit drie delen. Prijs f 14,40 (exclusief f 6,- portokosten) en is te bestellen bij de Bibliotheek van de Provincie Limburg, 043 - 897 382.

Vogels in Flevoland

Het tweede deel van de periodiek 'Vogels in Flevoland'. In november 1992 verscheen het eerste deel terwijl het derde deel wellicht al aan het eind van dit jaar kan worden verwacht. 'Vogels in Flevoland' zal in de toekomst jaarlijks verschijnen met artikelen van verschillende actualiteitswaarde en moet een inspiratiebron zijn voor het op schrift stellen van onderzoeken, inventarisaties, bijzondere waarnemingen, historische overzichten en nieuws van het 'vogelfront' in Flevoland.

'Vogels in Flevoland 2' bevat een keur van interessante artikelen over de vogels in Flevoland zoals Witwangsters in Flevoland, Grote Zilverreigers in Nederland en de Oostvaardersplassen,

Grote Kanoet in de Oostvaardersplassen in september 1991: een nieuwe soort voor Nederland, wintertellingen van stootvogels in Zuidelijk Flevoland, Kerkuilen in Flevoland in 1991-1992, 26 soorten uit het waarnemingsarchief nader bekeken, schaarse en zeldzame in 1991, broedgeval van Sperwer in Almere, Ringsnaveleend langs de Oostvaardersdijk en Kuifkoekoek in Lelystad in april 1991 doodgevonden.

Bovendien zijn artikelen opgenomen over ruiende Tafelenden in het Markermeer in 1992 en de broedvogels van de bossen in de Noordoostpolder.

Opvallend is dat het waarnemingsarchief van de Stichting Vogel- en Natuurwacht Zuid-Flevoland over sommige wat gewonere vogelsoorten eigenlijk maar de beschikking heeft over weinig waarnemingen. Hierin schuilt een wezenlijk gevaar dat de waarnemers zich té veel richten op zeldzaamheden en algemeenheden onterecht verwaarlozen en niet noteren. Dat is jammer. Zuidelijk Flevoland wordt door zo ontzettend veel vogelaars bezocht dat daar veel meer over zou moeten worden vastgelegd wat er zoal (ook aan gewone soorten) wordt waargenomen.

Hans Kruitwagen en Karel Mauer leverden voor dit nummer magnifieke vogelfoto's.

'Vogels in Flevoland 2' (1994) is te bestellen door f 25,- (inclusief portokosten) over te maken op girorekening 4 918 483 ten name van de penningmeester van de Stichting Vogel- en Natuurwacht 'Zuid-Flevoland', Almere, onder vermelding van 'Vogels in Flevoland 2, 1994'. Als donateur van de stichting ontvangt men na overmaking van f 22,50 naast het tijdschrift 'De Grauwe Gans' ook jaarlijks 'Vogels in Flevoland'.

Het secretariaat van de stichting is gevestigd Ton Kalkman, Kromgouw 1, 1352 BA Almere, 036 - 5 314 920. Het redactieadres van 'Vogels in Flevoland' is André G. Duijven, Peter Sellershof 176, 1325 GZ Almere. Het redactieadres van 'De Grauwe Gans' is Greetje Tomei, Alkmaar-gracht 29, 1324 PK Almere, 036 - 5 332 151.

Onze nieuwe veertiendaagse Vogelkalender 1995

Binnenkort verschijnt onze nieuwe veertiendaagse Vogelkalender 1995 van Het Vogeljaar. Er zijn verscheidene organisaties die kalenders uitgeven die op onze oude, getrouwe Vogeljaar Kalender lijken. Het betreft hier echter niet onze kalender en het zijn gewoonlijk maandkalenders met 12 of 13 afbeeldingen in plaats van 25 afbeeldingen. Bovendien rekenen wij u geen verzendkosten en blijft u nog steeds voor 25 kleurenfoto's, gekozen uit een enorme selectie, slechts f 15,- betalen. Ook de Franstalige editie kost slechts f 15,-.

In ons volgende nummer treft u een girobiljet aan voor de bestelling van deze kalender(s). Wilt u daar niet op wachten dan kunt u de echte originele Vogelkalender bestellen bij de heer W. Werkman, Boterbloemstraat 20, 5321 RR Hedel, 04199 - 1967, door storting van f 15,- op girorekening 4325 ten name van het Kalenderfonds, Hedel met vermelding van het gewenste.

Bovendien zullen een groot aantal vogelwerkgroepen de Vogelkalender 1995 van Het Vogeljaar in hun assortiment te koop aanbieden.